

Lone Fatums prædiken 3. søndag i fasten

Taler

Lone Fatum
Universitetslektor og præst

Dato

11. marts 2007

Sted

Vor Frue Kirke, Københavns
Domkirke

Omstændigheder**Prædikentekster**

Paulus' Brev til Efeserne kapitel 5, vers 1-9
Lukasevangeliet kapitel 11, vers 14-28

Salmer

Gud Herren så til jorden ned
Det hellige kors, vor Herre selv bar
Sorrig og glæde de vandre til hobe
Hil dig, Frelser og Forsoner
Dit minde skal, o Jesus, stå
Den nåde, som vor Gud har gjort

1 Fastetiden før påske er en tid til eftertanke og kritisk selvbesindelse; det er tid til, med en vis alvor, at forberede sig til påsken, og det betyder ifølge kirkeårets liturgiske kalender, at vi bør standse op og gøre status for på ny at kunne forholde os til, hvad påsken handler om.

5

Heldigvis er det sådan, at fastetiden i dag også er en vej, en rejserute, for med teksten fra Lukasevangeliet er vi bogstaveligt taget sammen med Jesus og disciplene på vej fra Galilæa til Jerusalem, hvor påsken skal finde sted. Og da disciplene undervejs også har brug for at forberede sig på, hvad der forestår, 10 inviterer teksten os til at slå følge med dem og tage ved lære af, hvad de ser og hører. Og det er netop i dag ikke så lidt.

At vi så absolut forventes både at se og høre skarpere og at forstå meget mere og dybere end disciplene, beror på Lukas-forfatterens tillid til, at han skriver for et 15 indforstået publikum. Mens disciplene i fortællingerne om Jesus er fastholdt i tiden før påske, befinder alle evangeliets læsere sig sammen med forfatteren og hans menighed efter påske. Som tekstens aktuelle brugere, råder vi nu over hele påsketraditionens kirkelige og teologiske bagklogskab, og det er med denne bagklogskab i bagagen, at vi i dag inviteres inden for i tekstens fortalte verden 20 for på ny at se og høre, for på ny at forstå og fortolke videre, og for på denne måde at forberede os på endnu en påske.

Som dagens prædikentekst er skåret til, kan den umiddelbart virke som lidt af en
25 rodebutik; den er tydeligvis sammensat af flere dele, der i litterær henseende er
ret forskellige. Alligevel er der en sammenhæng, fordi alle delene bygger på den
fælles forudsætning: at intet i tilværelsen er værdineutralt eller magtfrit, hvorfor
et menneske altid er besat, altid er underlagt en overmagt, som det må tjene i
lydig underkastelse. Det afgørende er alene, hvilken overmagt og hvilken
30 tjeneste.

I tekstens symbolverden findes derfor kun et enten-eller. Det er en verden, der
er sat på spidsen, en idealverden i sort og hvidt og med en næsten overtydelig
forskul på helt og skurke. Her behøver indforståede læsere ikke være i tvivl; her
35 er ingen grågrumsede mellemnuancer, ingen lunkne kompromiser, intet
henholdende og forsigtigt både-og, jamen alligevel. For enten råder Satan og
hans dæmoner, og dermed har det onde overmagten til at nedbryde, skade og
ødelægge. Eller også råder Gud og hans redskab på jorden, og så har det gode
overmagten som det frelsende og uendeligt livsbekræftende.

40 Straks ved prædikentekstens begyndelse er Jesus da også genkendelig som helten
i fortællingen. Jesus helbreder en stum ved at befri ham for den dæmon, der
havde besat ham. På tekstens sort-hvide baggrund burde ingen selvfølgelig være i
tvivl om, at det er det gode, der her iværksættes; ingen vel at mærke, der selv er i
45 stand til at skelne klart mellem godt og ondt. At uddrive en dæmon er at
generobre for Gud et territorium, der midlertidigt har været besat af Djævelens
invasionsstyrker. Det er en kamp, der nok i teksten foregår i et menneske og
anskueliggøres som en sygdom; men egentlig ses det som en kamp af kosmiske
dimensioner, og derfor har det fatale konsekvenser ikke at kunne skelne klart
50 mellem godt og ondt og ikke at kunne genkende Gud i Jesus.

Når Jesus i evangelierne virker på jorden ved hjælp af Guds himmelske magt til
at helbrede og frelse, demonstrerer han både for sine tilhængere i tekstens
iscenesættelse og for evangeliets indforståede læsere, at han selvfølgelig er på
55 jorden i Guds tjeneste, og at hele Guds formål med Jesu jordiske virke er: at
bekæmpe det onde med det gode.

Men for Lukas-forfatteren er dette netop det selvfølgelig, og derfor samler hans
interesse sig slet ikke om Jesus selv, men derimod om hans modstandere. Når
60 Lukasevangeliet skrives, er bekendelsen til Jesus som Kristus for længst lagt til
rette, og derfor er Lukas-forfatteren slet ikke optaget af at sandsynliggøre

endsige bevise, at Jesus er Kristus. Det afgørende er, hvordan og hvorfor han er det, og hvad dette 'hvordan' og 'hvorfor' indebærer for kristen tro og, ikke
65 mindst, et kristent liv. Det, der optager Lukas-forfatteren, er med andre ord at belære sine kristne læsere om, hvad det indebærer for dem at være kristne. Han vil alvorligt formane dem til at besinde sig på, hvad troen i deres daglige liv kræver af dem, hvis denne tro skal kunne bestå som den tilværelsesfortolkning, det særlige værdigrundlag, om man vil, hvorpå de både kan leve og dø. Og med
70 dette belærende og advarende formål fokuserer han så på Jesu modstandere, fordi de i teksten skal give Jesus anledning til at tage til genmæle ved at forklare og formane som Lukas-forfatterens talerør.

Aldrig så snart har Jesus uddrevet dæmonen af den stumme, før Jesu
75 modstandere derfor melder sig med den mistro til ham, hvormed de afslører sig selv: Det kan umuligt være Guds overmagt, Jesus repræsenterer, siger de, det må være Beelzebul, Djævelen, Guds rival. Men allermest, og mest ironisk fra forfatterens side, afslører de tilskuere sig selv, som nu, hvor Jesus netop har demonstreret sin himmelske magt ved at gøre et tegn, vil sætte ham på prøve ved
80 at kræve af ham: et tegn fra himmelen. Det overses ofte, at der i evangelierne også fortælles med humor; her har vi et eksempel.

Modstandernes beskyldning giver anledning til belæringen om, at Djævelens magt åbenbart er under pres, og hans herredømme i splid med sig selv, siden det
85 kan lade sig gøre at uddrive en dæmon, en af Djævelens soldater, af det territorium, de har besat. Er helbredelsen af den stumme sket ved Djævelens hjælp, så er Djævelens tid ved at være forbi. Og ironisk nok er præcis det samme jo tilfældet, hvis helbredelsen er sket ved Guds hjælp, for så er Guds godhed åbenbart ondskaben overlegen, og det godes endelige sejr i sigte.

90 Så hvad vælger modstanderne at se: Guds godhed besejre ondskaben? Eller at se Djævelen i splid med sig selv? Valget burde ikke være svært. Men for yderligere at sætte trumf på tilføjes lignelsen om den stærke mand, der bevogter sit hus og kan føle sig tryk, lige indtil den dag da en endnu stærkere besejrer og plyndrer
95 ham og fordeler byttet. Sådan forholder det sig nemlig med Djævelen og hans dæmoner: som ondskabens magthavere kan de kun føle sig trygge for en tid, og den tid er nu forbi; Jesus er kommet som den stærkeres repræsentant, og hans gerning på jorden består i at overmande og plyndre Djævelen, befri de besatte og føre dem tilbage under Guds herredømme.

100

Men dermed er endnu ikke alt sagt. For Lukas-forfatteren er det som sagt ikke nok at anskueliggøre, hvordan og hvorfor Jesus virker på jorden; han vil også anskueliggøre den eksemplariske betydning af alt det gode, som Jesus sætter i værk med sine jordiske gerninger, og han vil helt konkret og praktisk forpligte sine kristne læsere til at gøre ligeså. Derfor tilføjer han til lignelsen om den stærke og den endnu stærkere en lignelse mere til skræk og advarsel for den letsindige kristne, der en gang for alle tror sig befriet for alt ondt og derefter bilder sig ind, at alt er vel, og blot passivt lader stå til uden at bekymre sig om sin adfærd.

110

Denne kristne er som det store, tomme hus, hvorfra Djævelen og hans dæmoner er blevet fordrevet. Jesus har med godhedens magt rensset huset og gjort det til et rigtig dejligt hus, der nu er helt rent i alle hjørner og kroge, fejlet og prydet, som det hedder. Men hvis huset ikke er beskyttet, og det vil sige: hvis den kristne ikke vogter sig og tager vare på det gode, der er sket ham, så mister han det igen. For med dæmoner og onde ånder forholder det sig sådan, at de må have et sted at bo. Og fordrevne ånder er konservative; de vil søge tilbage til det sted, den bolig, hvorfra de blev fordrevet. Den tåbelige mand, der ikke har indset, at han kun kan vedligeholde det gode, han har fået, ved selv at gøre godt, forstår ikke at beskytte sit tomme, rene hus. Ikke alene kan den fordrevne dæmon derfor vende tilbage; men da der jo er så dejligt god plads, tager den syv endnu værre kolleger med sig, og dermed er den kristne besat af en ondskab, der er endnu værre end den, han før led under, det vil sige: før han blev kristen.

Denne lignelse om det tomme hus og de syv endnu værre dæmoner er et billede, der let trækker aktuelle billeder med sig: Man vælter fx en diktator og gør plads for borgerkrig; eller man vælter et ungdomshus og gør plads for et faderhus; man institutionaliserer et velfærdssystem ved hjælp af kontrakter, flere prøver og evalueringer, mere overvågning og skærpede kontrolforanstaltninger og gør plads for større ulighed, mere fattigdom, mindre omsorg for de svageste og, det politisk unævnelige, en stadigt mere umenneskelig behandling af nødstedte fremmede.

Som sagt: Lukas-tekstens fortalte verden er en verden sat på spidsen, det er en både teologisk og moralsk iscenesat enten-eller verden. Men det karakteristiske for denne verden er, at tro kræver praktiske konsekvenser, og at holdninger derfor forventes at komme til udtryk i handlinger. Det gør ikke Lukasevangeliet til en politisk lærebog endsige til en praktisk opslagsbog for partipolitiske beslutningstagere. Men det lader sig nu engang ikke gøre at tale om tro og gode

gerninger uden at relatere dette til det såkaldt virkelige liv, sådan som dette foregår i det offentlige rum som socialt, moralsk og politisk liv. At der med formuleringen af kristen tro er tale om formuleringen af et alternativt værdigrundlag og et ganske bestemt moralsk normsæt, der forpligter til at
145 handle, til at gøre noget, hvis det skal være alvor og ikke bare religiøst føleri og en masse tom snak til indvortes brug, det præciseres i den afsluttende lille scene med kvinden, der pludselig blot er til stede midt i skaren af tilskuere som en stemme, der råber sin lovprisning af Jesu mor.

150 Kvinden bliver venligt, men bestemt irettesat af Jesus, for ifølge Lukasforfatteren gælder det for kristne om at tilsidesætte kødelige værdier og afhængighedsforhold til fordel for åndelige. Tro drejer sig ikke om moderskab og blodets bånd, for tro er en bevidsthedsform, en sum af de forestillinger, vi gør os om tilværelsens mening og om de værdier, der binder os sammen og
155 forpligter os i forhold til hinanden: værdier som næstekærlighed fx, solidaritet, samhørighed med de svageste, men også fx magten til at tilgive, magten til endog at give afkald på magt.

Kvinden, som råber, forstår ikke troens åndelige karakter, lige så lidt som
160 manden med det tomme hus forstår nødvendigheden af at holde troen åndeligt i live ved at gøre godt. Og det er i denne sammenhæng, at epistelteksten fra det pseudopaulinske Efeserbrev hører hjemme. For også her møder vi jo en voldsom advarsel, der skelner skarpt mellem dem, der gør det gode, og som derfor kaldes hellige, og så dem, der gør alt det onde, der betragtes som blasfemi, og som
165 derfor nedkalder Guds vredesdom over sig.

Så radikalt skelnes der her mellem godt og ondt, og så provokerende modsætningsfyldt er denne forestilling om Gud, som på en gang er den uendeligt godgørende og frelsende og den vredt fordømmende og straffende.
170 Og det er både en vigtig og en nødvendig provokation, for uden denne spændvidde i gudsforestillingen ville det gode miste både sin alvor og sin forpligtende betydning.

Lukasevangeliet er i udpræget grad, ligesom også Efeserbrevet, et socialmorsk
175 engageret skrift. Det gælder om så indtrængende og appellerende som muligt at vedligeholde læsernes tro på, at fordi Jesus med Guds magt definitivt har bekæmpet Djævelen og det onde, har det gode sejret, og godhed i alle dens former og praktiske udtryk er herefter blevet de kristnes livsbestemmelse. Det

180 betyder, at de kristne ikke mere er syndere, men hellige, som det hedder i Efeserbrevet, og det er denne status, denne hellighed, som ifølge de tidlige kristnes selvforståelse forbandt dem med himmelen og derfor forpligtede dem til at leve deres liv på jorden på en måde, som over for en kritisk romersk omverden kunne demonstrere, at en kristen identitet ikke alene var socialt
185 positiv, men politisk aldeles ufarlig.

For at forstå denne selvbevidsthed om positiv anderledeshed er det altid nødvendigt at medtænke, at så godt som alle nytestamentlige skrifter er blevet til i perioder af den tidlige kirkedannelses historie, hvor kristne endnu var en sekt,
190 en ejendommelig mindretalsgruppe i det romerske rige, hvor de var ilde set og ofte blev mishandlet og direkte forfulgt. I enhver henseende anderledes stedt og anderledes set på socialt og politisk end en konstruktion som Folkekirken.

Derfor er det heller ikke min hensigt på nogen måde at foregive, at der går en
195 lige vej fra Lukasevangeliets fortalte verden hverken til det, som i dag er vores politiske virkelighed, eller til de vilkår, som gælder for Folkekirken i denne virkelighed.

Ikke desto mindre kan vi ikke komme bort fra, med mindre vi vælger at sætte
200 kikkerten for det blinde øje, at hvis vi vil lade os noget sige af tekster som fx de to, vi har for os i dag, Efeserbrevet og Lukasevangeliet, og hvis vi vil bruge dem som forberedelse til påsken, så må vi lade dem provokere os til eftertanke og selvbesindelse: så må vi finde os i, at vi som kristne ikke alene bør risikere at blive regnet for gode, men at vi dermed så også forpligtes til faktisk at ville være det og
205 gøre det.

Det afgørende er, at der i alle forhold findes både godt og ondt, hvorfor det gælder om at skelne. De nytestamentlige forfattere forventer af os som indforståede læsere, at vi har valgt side imod det onde, og derefter overlades det
210 til os selv og vores egen tidsbestemte ansvarlighed ikke alene at holde troens hus fejlet og prydet, men på en daglig basis at fylde det godt og grundigt op med netop den slags gerninger, der kan holde Djævelen og alle hans dæmoniske repræsentanter på tilbørlig afstand.

215 Amen.

Kilde

Manuskript tilsendt af taler og udgivet af Danske Taler med tilladelse fra taler

220

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

3. søndag i fasten, Første tekstrække, Prædiken, Prædikener fra 2000-tallet

225

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/lone-fatums-praediken-3-sondag-i-fasten>

230

235

240

245

250

255